Kampmann, E. van. ilukirj., lk. 29—31; Kampmann, Peaj. I[III], 225; Ridala, E. kirj. ajal. I[III], 170 j. *M. L.; T.*

VAHTRA, Jaan, maalikunstnik ja graafik, sünd. 11. V 1882 Võrumaal Moisekatsi v. talurentniku pojana, õppis aa. 1896—99 Räpina klk.-koolis, ning oli siis aa. 1901—09 tegev õpetajana mitmes külakoolis Võrumaal. Aa. 1909—11 töötas ta ajakirjanikuna «Viljandi Teataja« toimetuses Viljandis, astus 1911. a. sügisel Riia kunstikooli, kust 1913. a. siirdus Keiserl. Kunstide Edendamise Seltsi kunstikooli Peterburis, mille lõpetas 1916. a. kevadel. Eestisse asus V. 1918. a. suvel ja toimis sest ajast kuni 1924 a. joonistamise õpetajana Võru, hiljemini Tartu keskkoolides; 1926. a. alul sai ta õpetajaks »Pallase« kunstikoolis Tartus, kus on toiminud praeguseni (1929). Oma kunstilist tegevust algas V. prof. V. Purvit'i mõjualuse impressionistina, sai aga 1923. a. ümber kubismi ja konstruktivismi pooldajaks, asutas 1924. a. mõne mõttekaaslase noore kunstnikuga nende kunstivoolude maksmapanemiseks Eesti Kunstnikkude Rühma ning andis koos kirjanik J. Barbarus'ega (vt) samal eesmärgil välja 2 numbrit ajakirja »Lilulii«. Mõne aja pärast jäi ta aga eemale oma enese asutatud kunstirühmast, ilmutades uuesti kalduvust realistlikuma käsitluse poole. Tema tähtsamad maalid on: »Autoportree«, »Võru maastik«, »Sadam«, »Daami portree« (kõik 1924), »Poiss gitarriga« (1925), »Kompositsioon« (1925) ja »Ateljees« (1926); ta arvurikastest graafilistest töödest on tähelepandavamad vinjetid J. Barbarus'e luuletuskogule »Geomeetriline inimene« (1924). *A. V.*

WALDEMAR II Võitja, Taani kuningas, sünd. 28. VI 1170 kun. Waldemar I ja kuninganna Sophie noorema pojana. Ta kasvu- ja nooruseaa. langesid ajale, mil Taani, vabanenud slaavlaste survest, sammus Põhja-Saksamaal slaavlaste aladel võidult võidule ja tõusis võimsamaks riigiks Põhjamail. Juba varajasest east alates alati isiklikult neist võitlustest osa võtnud, omandas noor W. siin oma sõjalise kasvatuse. 1187. a. löödud rüütliks, nõudis W. oma pärandusosa — Sönderjyllandi hertsogkonda — tagasi oma nõolt, Schleswigi piisk. Waldemarilt, kelle kätte W.-i vend, kun. Knut VI oli ajutiseks, kuni hertsog W.-i täisealiseks saamiseni, usaldadanud hertsogkonna valitsemise. Siit peale on suhted nõbude vahel halvad; piiskopp, liitunud Taani vaenlastega, püüab 1192. a. end rootslaste abiga maksma panna, kuid kaotab lahingu ja langeb ise vangi. 1201. a. vallutas hertsog W. Holsteini ja Ditmarskeni ühes Hamburgi ja Lüübekiga. Nov. 1202 suri lastetu kun. Knut VI; järeltulijaks valiti hertsog W. Suvel 1203 läks W. uuesti Elbe kaldaile; Lüübekis võeti teda vastu Nordalbingia isandana. Lõpetanud eelmisel a. pooleli jäänud vallutused, andis W. Nordalbingia oma õepojale, Orlamünde krahvile Albert'ile lääniks. Et laiendada oma võimu ka Läänemere põhjapoolseil mail, võttis W. 1204. a. osa Norra troonitülidest ja mõni a. hiljemini (1208, 1216) segas ta end Eeriku ja Sverkeri soo vahelistesse troonitülidesse Rootsis; siiski ei andnud kumbki katse tulemusi. Eriti osavalt kasutas W. enese vallutuste laiendamiseks eri dünastiate vahelisi tülisid keisritrooni pärast Saksamaal. Nii toetas ta alul Otto IV-at võitluses Philipi vastu, kui aga Otto peale Philipi surma (1208) hakkas otsima ühendust W.-i vaenlastega, siis pöördus W. Friedrich II-se, Otto uue vastase, poole. Metzi koosolekul dets. 1214 loobus Friedrich II W.-i kasuks kõikidest maadest põhja pool Elbet ja Eldet. Juba varakult osutasid kõik W.-i ettevõtted püüdu võimalikult palju Läänemere kallastest oma võimu alla saada ja et sama suund ka edaspidi iseloomustas W.-i ekspansioonipolitikat, siis on täie õigusega oletatud, et W.-i püüete lõppsihiks on olnud *imperium maris Baltici.* Kõige lähemas ühenduses nende kavatsustega on W. i üritused Läänemere idakaldal. — Juba Sönderjyllandi hertsogina oli W.-il olnud kokkupuuteid Läänemeremaade edaspidise kuuluvuse küsimusega. 1199. a. suvel oli äsja valitud Liivimaa piisk. Albert tulnud otsima abi ja heatahtlikkust oma ettevõttele Taani võimukandjailt. Arvatavasti on juba neil kohtamistel antud vastastikku lubadusi maa-alade suhtes; eriti võib arvata, et taanlased rõhutasid oma vanu, äsja veel 1196. a. retke kaudu uuendatud pretensioone eestlaste maade kohta. Kui taanlased oma laevastikuga alati võisid takistada Alberti ettevõtet, siis täiesti sõltuvaks taanlaste heatahtlikkusest muutus sakslaste Väina-äärne asundus peale Lüübeki vallutamist W.-i poolt (1201), sest nimetatud sadam oli tol ajal lähtekohaks kõikidele sõitudele P.-Saksamaalt Väina suhu. Esialgu ei võinud kun. siiski mõeldagi kaugete meretaguste provintside soetamisele, sest võitlused P.-Saksamaal nõudsid kõikide jõudude sinna koondamist. Alberti edu Väina kaldail kihutas aga tegevusse Breemeni vana võistleja esikoha pärast Põhjamail, nimelt Lundi ppiiskopkonna; viimane omas ju Fulco (vt.) üritusist saadik kestvaid õigusi eestlaste maade kohta. 1203. a. saarlasilt Taani provintsi Listriasse ettevõetud röövretk andis ppiisk. Andreasele (vt.) soodsa põhjuse kutsuda üles rahvast ristisõjaks saarlaste vastu. 3 a. kestes kogutud sõjavägedega maabusid kun. ja ppiisk. Andreas 1206. a. suvel Saare-